

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Asiantuntijalausunto

1 (4)

16.3.2020

nro

TRE:1815/14.05.01/2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
00102 Eduskunta

Valiokuntakuuleminen/kirjallinen asiantuntijalausunto 17.3.2020

HE 13/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamiseksi

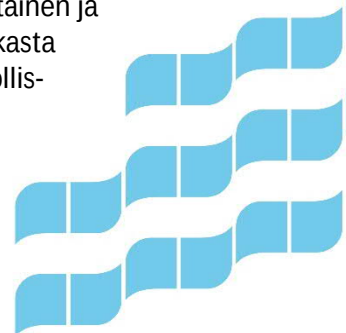
Hallituksen esityksessä täsmennetään kuntouttavan työtoiminnan sisältöä, määritellään toiminta tavoitteelliseksi palvelukokonaisuudeksi ja veloitetaan kuntia järjestämään työtoiminnan oheen tukea ja ohjausta, jota on mahdollista hankkia myös yksityisiltä palveluntuottajilta. Samalla lisätään kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tuottamista koskevaa sääntelyä.

Kuntouttavasta työtoiminnasta on muotoutunut lähes ainoa kuntien järjestämistä vastuulla oleva työllistymistä edistävä palvelu pitkään työmarkkinatukea saaneille työttömille. Se on myös tällä hetkellä ainoa kuntien järjestämistä vastuulla oleva palvelu, jolla kunnat voivat suoraan vaikuttaa työmarkkinatuen kuntosuukuihin. Kunnilla vahva intressi kehittää omaehtoisesti kuntouttavan työtoiminnan asiakasprosessia ja vaikuttavuutta.

Hallituksen esitys on valmisteltu edellisen hallituksen aikana laajaa maakuntauudistusta silmällä pitäen. Nykytilanteessa esitetyn kaltainen sääntelyn kiristäminen ei ole tarkoituksenmukaista. Lakiesitys on myös valmisteltu puutteellisesti, koska siitä puuttuu vakavasti otettava kustannusvaikutusten arviointi kuntataloutta koskevine laskelmineen. Esitykseen liittyvä lausuntokierros on toteutettu toisenlaisen tulevaisuuskuvan aikana. Esitys tulisi palauttaa lisävalmisteluun ja kytkeä soveltuvien osien osaksi laajempaa kokonaisuudistusta.

Aktivointisuunnitelmien laatiminen ja sisältö

Lakiesitys lisää entisestään aktivointisuunnitelman roolia kuntouttavan työtoiminnan yksilöllistä toteutusta määrittävänä palvelusuunnitelmana. Tämä kehityssuunta ei ole kestävällä pohjalla. Lainsäädännöllä ei tulisi säädellä liian tarkasti asiakasprosessiin liittyviä yksityiskohtia. Yksityiskohtainen ja järkevä lainsäädäntö ei mahdollista palveluprosessien tehokasta ja asiakaslähtöistä toteutusta. Lainsäädännön tulee mahdollis-

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Asiantuntijalausunto

2 (4)

16.3.2020

nro

TRE:1815/14.05.01/2020

taa toiminnan kehittäminen vastamaan erilaisten kohderyhmien tarpeita sekä vaihtelevien asiakasmäärien ja toimintaympäristöjen vaatimuksia.

Monialaisesti toteutettu aktivointisuunnittelu ja aktivointisuunnitelman laatiminen tulisi erottaa lainsäädännössä kuntouttavan työtoiminnan palvelusuunnitelmasta. Nyt aktivointisuunnitelmaan ollaan lisäämässä entistä enemmän yksityiskohtaisia palvelua määrittäviä tietoja, vaikka suuntauksen tulisi olla päinvastainen. Lakiesitys jäykistää palveluprosesseja, hidastaa asiakkaiden palveluihin pääsyä ja sitoo viranomaisten asiakastyöresursseja byrokratiaan väärässä palveluprosessin vaiheessa. Esityksellä ei ole asiakkaiden valinnan mahdollisuuksia lisäävää vaikutusta, vaan pikemminkin päinvastoin.

Aktivointisuunnitelmien laatimiseen osallistuvana kunnan edustajana tulee voida toimia myös muu kuin kunnan palveluksessa oleva sosiaalihuollon ammattihenkilö. Tämä on oleellista, koska laki edellyttää aktivointisuunnitelman laatimista kaikille lain määrittelemät edellytykset täyttävälle työttömälle. Näistä vain osan kohdalla kuntouttava työtoiminta tai sosiaalihuollon palvelut ovat ajankohtaisia. Tärkeintä on varmistaa asiakkaiden saumaton pääsy palveluun, kun palvelutarve on aktivointisuunnitteluprosessissa (tai muulla) tunnistettu.

Lakiesityksen perusteluissa korostetaan kuntouttavan työtoiminnan roolia sosiaalipalveluna. Kuntouttavaa työtoimintaa ja aktivointisuunnitelmien laatimista koskeva lainsäädäntö on vuodelta 2001 eikä siihen ole tehty lain voimaantulon jälkeen merkittäviä muutoksia. Toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut huomattavasti parissa kymmenessä vuodessa.

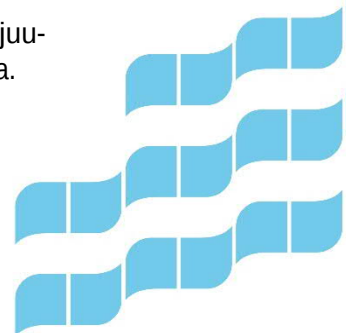
Kustannusvaikutukset kunnille

Alkuperäisen lakiesityksen tullessa voimaan vuonna 2001 kuntouttavan työtoiminnan päiväkorvaus valtiolta kunnille kattoi noin 50 % kuntouttavan työtoiminnan kustannuksista. Päiväkorvauksen euromääräinen taso (10,09 €/pv/ asiakas) on pysynyt ennallaan siitä saakka, vaikka Kuntaliitto on useasti esittänyt päiväkorvauksen korostusta vastaamaan vuosien varrella noussutta kustannustasoa.

Tällä hetkellä kuntouttavan työtoiminnan päiväkorvaus kattaa Tampereella alle 20 % järjestämiskustannuksista. Valtaosa kustannuksista jää tosiasiallisesti kunnan vastuulle. Lakiesitys vääjäämättä lisää edelleen kuntien pakollisia kustannuksia kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, mutta näiden kustannusvaikutusten arviointi puuttuu hallituksen esityksestä. Hallituksen esitys ei esitä valtion päiväkorvauksen tarkistamista alkuperäisen lain mukaiselle 50 %:n tasolle.

Aktivointisuunnitelman laatimiseen osallistuva henkilöstö

Aktivointisuunnitelmien laatiminen lain edellyttämässä laajuudessa sitoo merkittävästi kunnan ja TE-toimiston resursseja.

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Asiantuntijalausunto

3 (4)

16.3.2020

nro

TRE:1815/14.05.01/2020

Etenkin sosiaalihuollon resurssit ovat tähän suunnitteluvaiheeseen nähden riittämättömät ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä on monilla alueilla krooninen työvoimapula.

TE-toimiston ja kuntien työllisyyspalvelujen (osin myös sosiaalipalvelujen) kesken on etenkin TYP-toiminnan puitteissa pystytty systematisoimaan ja tehostamaan aktivointisuunnitelmien laatimista ja ohjaamaan asiakkaita entistä kattavammin tarvitsemiensa palvelujen piiriin. Myös työllisyyden kuntakokeiluissa on tästä hyviä kokemuksia.

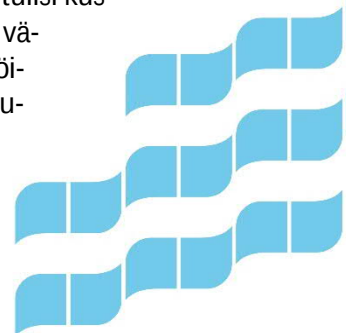
Kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lainsäädännön kohderyhmän monimuotoisista ja yksilöllisistä palvelutarpeista johtuen kunnan järjestämisvastuulla olevan kuntouttavan työtoiminnan yksilöityä palvelusuunnittelua ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa monialaisen aktivointisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Jos aktivointisuunnitelmassa on arvioitu, että kuntouttava työtoiminta on ajankohdainen palvelu asiakkaalle, tulisi kuntouttavan työtoiminnan yksilöllisen suunnittelun ja kuntouttavan työtoiminnan palvelusuunnitelman laatimisen tapahtua yhdessä kunnan edustajan, mahdollisen palvelun tuottajan ja asiakkaan kanssa.

Yksilöidyn palvelusuunnitelman laatiminen on oma prosessinsa, joka käytännössä joustavinta ja asiakaslähtöisintä toteuttaa vasta aktivointisuunnitelman laatimisen jälkeen ennen kuntouttavan työtoiminnan aloitusta. Palvelutarvearvio täsmentyy asiakasprosessin eri vaiheissa. Toisinaan hyödyllistä näyttöön perustuvaa tietoa asiakkaan työ- ja toimintakyvystä on mahdollista saada vasta työtoimintajaksojen yhteydessä.

Aktivointisuunnitelmien painotuksen tulisi olla lain hengen mukaisesti ensisijaisesti työelämään suuntavien, yksilöllisen palvelutarpeen mukaisten palvelujen tarjoaminen. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että aktivointisuunnitelmaa on laatimassa yhdessä TE-toimiston edustajan ja asiakkaan kanssa kunnan edustaja, joka tuntee nimenomaisen palvelukentän ja kunnan mahdollisuudet työllistymisen edistämisen hyvin monipuolisesti. Tämän henkilöstön virka-asemaa ei tarpeen määritellä keskitetysti.

Keskeiset huomiot kootusti

- Lakimuutosten kustannusvaikutusten arviointi puuttuu esityksestä.
- Kuntouttavan työtoiminnan sisällölliset tarkennukset lisäävät kuntien lakisääteisiä velvoitteita. Velvoitteilla on merkittäviä kustannusvaikutuksia kunnille.
- Kuntouttavan työtoiminnan päiväkorvaus kunnille tulisi kustannusvaikutusten arvioinnin yhteydessä päivittää vähintään alkuperäiselle 50 % tasolle, joka todennäköisesti tarkoittaisi päiväkorvauksen nostoa noin 25 euroon päivässä.

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Asiantuntijalausunto

4 (4)

16.3.2020

nro

TRE:1815/14.05.01/2020

- Mahdollisuus hankkia kuntouttavaan työtoimintaan liittyvää ohjausta ja tukea yrityksiltä lisää kunnille vaihtoehtoisia järjestämistapoja, joten niiltä osin esityksen sisältö on kannatettava.
- Aktivointisuunnitelmaan ei tulisi edellyttää kirjattavaksi kuntouttavan työtoiminnan tavoitetta laajemmin kuntouttavan työtoiminnan toteutukseen liittyviä yksityiskohtia.
- Monialainen aktivointisuunnittelu ja aktivointisuunnitelma tulisi erottaa kunnan järjestämisvastuulla olevan kuntouttavan työtoiminnan yksilöllisestä palvelusuunnitelmasta. Kuntouttavan työtoiminnan toteutusta on mahdollista seurata näiden palvelusuunnitelmien ja toimeenpanoon liittyvien päätösten pohjalta.
- Lakiesityksen liittyvä kuuleminen on toteutettu liian kauan sitten, nyt jo muuttuneiden tulevaisuusskenaarioiden pohjalta. Tästä johtuen kuultavien joukko on valikoitunut puutteellisesti ja myös lausuntojen sisältö on todennäköisesti muodostunut toisenlaisen tilannekuvan pohjalta.
- Hallituksen esittämää lakiuudista ei tällaisenaan pitäisi toteuttaa, vaan se tulisi palauttaa jatkovalmisteluun ja samalla kytkeä se laajempaan kokonaisuuteen osana työllistymistä edistävien palvelujen kokonaisuudistusta. Tässä yhteydessä on tehtävä myös kunnollinen kustannusvaikutusten arviointi kuntatalouden näkökulmasta.
- Lainsäädäntö ja nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys eivät tunnista toimintaympäristön muutoksia ja kuntien työllisyydenhoidon vuosien varrella muuttunutta roolia vaikeasti työllistyvien kohderyhmien työllistymisen edistämisessä. Tämä puute tulisi korjata mahdollisimman pikaisesti.

Tampereen kaupunki

Tommi Eskonen
Palvelupäällikkö

Lisätietoja

Tommi Eskonen
050 361 1052
tommi.eskonen@tampere.fi

